

Сяргей Панізьнік: Для добра і пажытку людз паспалітага

Ад рэдакцыі: Матэрыялы сп. Сяргея Панізьніка прысвячаюцца 500-годдзю адкрыцця першай друкарні ў Вільні Францішкам Скарынам: З 1522 да 1525 году тут беларускі асветнік выдаў у Вялікім Княстве Літоўскім першыя друкаваныя кнігі. Матэрыялы ўключаюць жыццяпіс Ф. Скарыны, прысутнасць Ф. Скарыны ў свеце, у Беларусі, Латвіі, Украіне, вершы самага Ф. Скарыны, а таксама пералік твораў сп. С.Панізьніка, прысвечаныя Першадрукару. Пасля гэтых матэрыялаў падаюцца вершы Сяргея Панізьніка, напісаныя ім у гонар Беларускага асветніка. Здымкі з архіваў аўтара.

500

гадоў

Друкарні Францыска Скарыны ў Вільні

1522

Студзень
П А С Ч П С Н

Люты
П А С Ч П С Н

Сакавік
П А С Ч П С Н

Красавік
П А С Ч П С Н

Травень
П А С Ч П С Н

Чэрвень
П А С Ч П С Н

2022

Ліпень
П А С Ч П С Н

Жнівень
П А С Ч П С Н

Верасень
П А С Ч П С Н

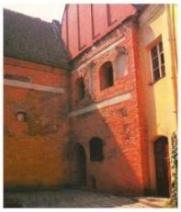
Кастрычнік
П А С Ч П С Н

Лістапад
П А С Ч П С Н

Сьнежань
П А С Ч П С Н

Малая падарожная кніжка
Вільня 1522

Дом Якуба Бабіча, дзе была
абсталявана друкарня

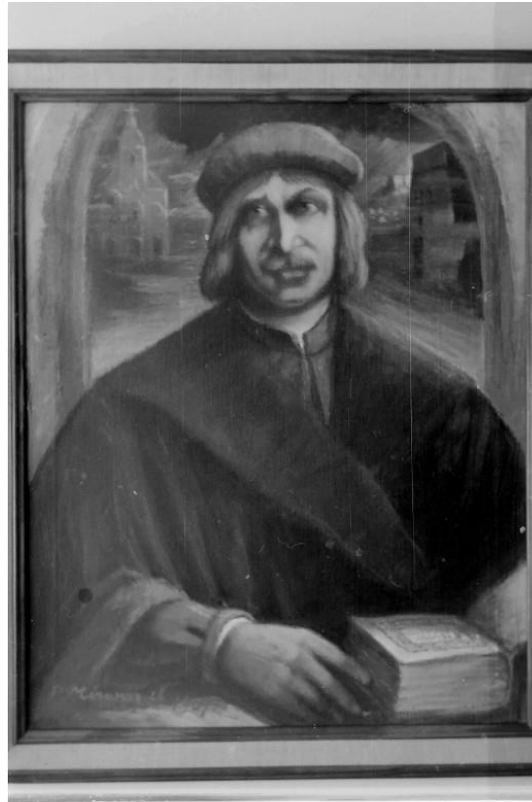

Ініцыял
з Малой падарожнай кніжкі

«Каляндар» Міколы Купавы

“Усялякае Слова, Богам натхнённае, карысна!”

Францішак Скарына

Пётра Мірановіч. Партрэт Францішка Скарыны

Францішак Скарына - заснавальнік беларускага і ўсходне-славянскага кнігадрукавання; перакладчык і выдавец на беларускую рэдакцыю царкоўна-славянскай мовы кнігаў Старога Запавету; адзін з выдатнейшых гістарычных дзеячаў Беларусі і сусветнай культуры эпохі Адраджэння; тэарэтык патрыятызму, філосаф-гуманіст; доктар вольных мастацтваў; доктар медыцынскіх навук; батанік, астраном; мастак-гравёр; пісьменнік, майстар паэтычнага слова; выдавец, прадпрымальнік; адзін са складальнікаў Статута ВКЛ 1529 года...

Мяркуемыя даты жыцця Францішка Скарыны:

каля 1470 г. – 1555 г., або 1552 г.

1482 г. - ...1551 г.

1485 г.—1540 г., або 1555 г.

6.03.1486 г. - ...1551 г.

1487 г. – 1551 г. , або 29.01.1552 г.

1490 г. – 1551 г., або 1561 г.

Сям'я Францішка Скарыны:

Бацька – Лука (Лукаш); жонка – Маргарыта; Іван – старэйшы брат; Раман – сын Івана; Сімяон або Францішак – сын (загінуў 2.06.1541 г.).

Іскрынкі жыццяпісу Францішка Скарыны

“Хвала і бясконцая пашана мудрасці! Яна – маці ўсіх спраў”.

14.XII.1506 г. Кракаў. Францішак Скарына вытрымаў іспыты на ступень бакалаўра вольных мастацтваў, атрымаў доктарскі дыплом. Усвядоміў навучальныя і асветніцкія магчымасці друкаванай кнігі.

*Разводдзя падсыхала брага,
Скарыны рэха – між муроў...
Нагадавала Злата Прага
будзіцеляў-валадароў!*

(1468 год - Пачатак кнігадрукавання ў Чэхіі).

9.XI.1512 г. Падуя. Доктар навукаў вызвольных быў прызнаны годным ступені доктара медыцынскіх навук.

6.VIII.1517 г. Прага. Пераклаў і надрукаваў “Псалтыр”. (Гэта – Буквар: “Дзецям малым як пачатак усялякае добрае навукі, граматы...”. Дзень нараджэння беларускага кнігадруку.

15.XII.1519 г. Ф. Скарына заканчвае 23-ю кнігу сваёй Энцыклапедыі.

1.III.1520 г. У Балонскім універсітэце атрымаў ступень доктара філасофіі.

1520 г. Ф. Скарына заснаваў у Вільні, сталіцы ВКЛ, першую ва Ўсходняй Еўропе друкарню, дзе ў 1522 г. выдаў “Малую падарожную кніжку”. Апошні раздзел яе – “Святцы” Раіса Жук-Грышкевіч назвала першым друкаваным календаром ва Ўсходняй Еўропе.

3.III. 1525 г. надрукаваны “Апостал”.

1532 г. Арышт у Познані. 9 тыдняў Ф. Скарына прасядзеў у турме.

1534 г. Ф. Скарына – у Вялікім Княстве Маскоўскім. Яго, каталіка, выгналі, а выданні, прывезеныя ім, былі публічна спаленыя як ерэтычныя.

1534 – 1551 г.г. Ф. Скарына працаваў у Празе каралеўскім садоўнікам.

*“З магутнай кроны вечнага Сусвету, Скарына, перадай свой мудры том.
І абнадзей прытульную планету, дзе наш з Табою слаўны родны дом.”*

Вершы Францішка Скарыны**Вершаванае чатырохрадкоўе на тытуле кнігі “Іоў” (1517).**

*Богу адзінаму ў святой Троіцы – на услаўленне,
Маці яго Прачыстай – на азарэнне.
Сілам нябесным – святога святла пераймання,
А наспалітаму люду – спраўнага навучання.*

Веруй у Бога адзінага. З прадмовы да кнігі “Выход” (...1519).

*Веруй у адзінага Бога,
Не ўзывай без патрэбы імя святога,
Не забудзь дні свяшчэных святкаваць,
Бацьку, маці шануй – каб жыццё шчыраваць.
І не будзь душагубам-забойцай,
Не грашы ты ў аблудзе бясконцай.
Не крадзі для пустое нажывасці,
І не сведчы ў прыкрытай ілжывасці.
На жонку чужую пакайся глядзець;
Не прагні суседавы скарбы займець.*

*Верш напісаны ў адпаведнасці з логікай “Дзесяці прыказанняў Майсеевых”.
Майсей – прарок, які вызваліў старажытнаўрэйскія плямёны ад прыгнёту
егіпецкіх фараонаў.

З прадмовы да кнігі “Эсфір” (1519)

*Не капай пад сябрам сваім ямы, -
Засыпешся сам зямлёй.
Не стаў Амане Мардахею шыбеніцы, -
Сам павіснеш на ёй.*

*Мардахей – персанаж Старога Запавету; быў палонным Навухаданасора.

Перапевы Сяргея Панізніка

Р.С. Гімнаграфія – духоўныя вершы ў гонар Бога, Маці Божай, святых. Апублікаваны ў “Малой падарожнай кніжцы” 1522 года. Францішак Скарына пераклаў і творча перапрацаваў творы старажытных паэтаў-гімнаграфіў – Ёсіфа Песьняпісца, Яна Дамаскіна, Рамана Мілагучнага. Гімнаграфічныя здольнасці былі ў самога Ф. Скарыны!

ПРЫСУТНАСЦЬ СКАРЫНЫ Ё СВЕЦЕ, а найперш – на Беларускай Планеце

*“ Усялякае Слова, Богам натхнённае, -- карысна!
Яно вучыць, выяўляе, выпраўляе і карае!”*

1921 г. У ВІЛЬНІ на падставе калекцыі Івана Луцкевіча (1881 – 1919) адкрыты Беларускі музей. У яго бібліятэцы знаходзіліся амаль поўная дакументальная гісторыя пачатку ХХ ст., “Мужыцкая праўда” К. Каліноўскага, Статут Вялікага Княства Літоўскага, “Біблія” Францішкі Скарыны.

16.XI.1990 г. Мы падыйшлі да фасада дома на Ратушняй плошчы, дзе была ўстаноўлена мемарыяльная табліца з тэкстам на літоўскай і беларускай мовах: “З 1522 да 1525 году тут у горадзе Вільні беларускі асветнік Францішак Скарына выдаў у Вялікім Княстве Літоўскім першыя друкаваныя кнігі”. Аўтар шыльды - літоўскі скульптар Эрыкас Варнас. А чуць далей каля камяніцы ўбачылі скульптуру літоўскага майстра Вітаса Круцініса “Летапісец”. Прынята лічыць, што фігура гэтая сімвалізуе постаць Першадрукара.

Вільнюс. 16.XI.1990. Мемарыяльную дошку Зрыкаса Варнаса з надпісам на літоўскай і беларускай мовах: «З 1522 да 1525 году тут у горадзе Вільні беларускі асветнік Францішак Скарына выдаў у Вялікім Княстве Літоўскім першыя друкаваныя кнігі» — асвяціў ксёндз Уладзіслаў Чарняўскі. Каля яго стаяць А. Белы, В. Целеш, С. Панізьнік...

Пазней стала вядома, што віленскі жыхар, мастак Пётр Сергіевіч (10.УІІ.1900 – 1.ХІ.1984) стварыў партрэты Максіма Танка, Язэпа Драздовіча, Кастуся Каліноўскага і карціну пад назвай “Скарына ў друкарні”.

*Асветнік нам высвятляе,
хто да каго туліцца-прыпадае,
што і каму ад каго перападае:
палачаніну – ад Скарыны,
крывічу – ад Ластоўскага,
ад Міцкевіча – ліцьвіну,
ад Багушэвіча – беларусіну...*

1967 год. КАНАДА. “Згуртаванне беларусаў Канады” адзначала 450-я ўгодкі Беларускага друку. Раісай Жук-Грышкевіч з г.Бэры быў заказаны нью-ёркскаму мастаку стварыць партрэт Скарыны. Пётра Мірановіч (21.ІХ.1902 – 20.ХІІ.1990) пераслаў у Канаду сваю працу пад назвай “Др. Францішак Скарына”.

Артыкул Раісы Жук-Грышкевіч (22.Х.1919 – 9.ІV.2009) пад назвай “Па сьлядох Францішка Скарыны” быў надрукаваны ў гісторыка-публіцыстычным часопісе “Беларуская мінуўшчына” (выдаваўся ў Мінску ў 1993 – 1998 гадах).

Лістапад 1989 г. У Канадзе на Днях культуры Беларускай ССР адбылася сустрэча з прафесарам ў Манрэале, доктарам медыцыны Стэнлі (Станіславам) Скарынам, нашчадкам Францішка Скарыны. Нарадзіўся ён у 1920 годзе ў Празе, вучыўся ў Вене, Манрэале, з 1947 г. жыў у Канадзе. Чытаў і пісаў на шасці мовах. Аўтар кніжак дзіцячых казак з песнямі, стваральнік музычнага дыску.

1925 год. У ПРАЗЕ створана Беларускае (Крывіцкае) культурнае таварыства імя Францішка Скарыны. Выдавала часопіс “Іскры Скарыны”.

12—16 лютага 1996 г. Скарынаўскі семінар у Славянскай бібліятэцы з нагоды 480-годдзя выдання ў Празе Францішкам Скарынам першай кнігі Бібліі – правёў Вацлаў Жыдліцкі. Прысутнічалі Францішка Сокалава, Зора і Вітаўт Кіпелі. У складзе беларускай дэлегацыі – В. Быкаў, Р. Гарэцкі, В. Скарабагатаў, Г. Сурмач, І. Шаблоўская, В. Іпатава, Г. Галенчанка, С. Панізьнік, А. Ліс, Л. Савік, М. Купава, В. Анісенка, В. Мазынскі, Г. Дзягілева, Т.Мархель.

31 кастрычніка 1996 г. У Празе, на Градчанах устаноўлены помнік Францішку Скарыну. Скульптар Эдуард Астаф’еў, архітэктар Юрый Казакоў. А на будынку Клеменцінума (Славянская бібліятэка) устаноўлена памятная мемарыяльная дошка ў гонар Скарыны. Аўтар – Алесь Дранец.

5 верасня 1997 г. Навуковую канферэнцыю з выставай на тэму “480 гадоў беларускага кнігадруку” правялі супрацоўнікі Славянскай бібліятэкі, Славянскага інстытуту Акадэміі навук разам з пражскай асветнай суполкай “Скарына”.

Снежань 2012. Беларускі саюз кампазітараў распачаў праект “Францыск Скарына ў Празе” – для прадстаўлення беларускай арганнай музыкі ў кантэксце еўрапейскай музыкі XVI—XVII стагоддзяў.

Кампазітар Ганна Кароткіна (21.IX.1961 – 30.VII.2019) стварыла сюіту для аргана з такімі часткамі: “Францыск Скарыны”, “Біблія Скарыны”, “Маргарыта”...

Рускі і чэшскі гісторык-славіст, даследчык жыцця і дзейнасці Ф. Скарыны - прафесар Антоній Флароўскі (14.XII.1884 – 27.III.1968) пісаў пра Першадрукара: *“У гісторыі культуры і навукі Белай Русі імя ягонае ўпісана бессмяротнымі літарамі. Тое, што ён зрабіў, вылучае яго ў шэрагі самых выдатных дзеячаў кніжнае справы. Велізарны ягоны ўклад у развіццё еўрапейскага кнігадруку ...”*

Ужо згаданы Вацлаў Жыдліцкі (16.IV.1931 – 18.VIII.2002) - доктар філалогіі, перакладчык, ганаровы доктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта напісаў у свой час “Краткий очерк истории белорусской литературы”. Вось некалькі радкоў з таго нарыса ў маім перакладзе: *“Францішак Скарына – чалавек тыпова рэнесанснага профілю: заснавальнік гуманізму на Беларусі, пачынальнік беларускай паэзіі, прапаведнік “роўнасці для ўсіх”, якая базіруецца на вучэнні так званых чэшскіх братоў..., а таксама на ідэале грэчаскай антычнасці, у якой Скарына бачыў узор дзяржаўнасці і дэмакратыі”.*

*“Кніга – люстэрка людскога жыцця і душэўныя лекі,
уцеха – самотным, знявераным - помач, і асабліва тым,
каго немагчыма точыць і верад рушыць”.*

Ф. Скарына і Украіна

На УКРАЇНЕ “Біблію” Ф. Скарыны перапісваў Васіль Жугаеў. У Львове творчасць Ф. Скарыны вывучалі Я. Галавацкі, А. Петрушэвіч, А. Вахнянін, А. Канчалоўскі, А. Ярэмчанка, І. Агіенка... Пра Скарыну адгукліся М. Грушэўскі, І. Франко, М. Вазняк...

У Львове існавала культурна-асветніцкае таварыства імя Ф. Скарыны “Белая Русь”.

1908 год. Львоўскі вучоны Іларыён Свянціцкі (7.IV.1876 – 18.IX.1956) выдаў кнігу “Адраджэнне беларускага пісьменства” – пра Скарыну, нашчадкаў яго справы, пра даўнія беларускія друкарні, беларускіх гравёраў, друкароў.

1908 г. Жовква. Выдадзена кніга: И. Светицкий. “Каталог книг церковно-славянской печати». І. Свяціцкі падпісваўся і як Святыцкі, згадваючы сваё беларускае паходжанне. У Нацыянальным музеі ім быў створаны “Беларускі аддзел”. Пазней скарбы адтуль перайшлі ў асноўны фонд: беларускія гістарычныя акты, рэдкія палемічныя друкі ХVI—ХVII ст.ст. Ім былі набыты сто кніг з даўніх беларускіх друкарняў. А ў бібліятэцы музея знаходзілася частка пражскіх выданняў Ф. Скарыны, а таксама яго віленскія кнігі. 12 скарынаўскіх выданняў былі набытыя І. Свяціцкім ў 1913 годзе.

1908 год. Створаны “Вопіс музея Стаўрапігійскага інстытуту у Львове”, дзе была пазначана бібліяграфія беларускіх старадрукаў, якія трапілі ў Львоў. *(А пазнакі аўтара Сяргея Панізніка такія: “Свяціцкі і Беларусь”. Час. “Маладосць”, №2. 1968 г.; Іларыён Свяціцкі (старонкі беларускай энцыклапедыі). Час. “Полымя”, №3. 1968).*

1909 год. У Львове акадэмік, прафесар, доктар гістарычных навук Іван Пятровіч Крып'якевіч (25.VI. 1886 – 21.IV.1967) выдаў нарыс “Беларусы”, дзе разглядаў гісторыю пісьменства Беларусі, творчасць беларускага патрыёта В. Цяпінскага, першадрукара Ф. Скарыну, паэта Ф. Багушэвіча.

1987 год. У Львове, у верасні была запісана для Беларускага тэлебачання бясёда з Круглага стала: “Векавыя традыцыі міжнацыянальных зносін нашых народаў”. Вядучыя Вольга Іпатава, Раман Лубкіўскі. Тэлеперадача “Подзвіг Скарыны” была прымеркавана да 470-годдзя беларускага кнігадрукавання.

*“Не жыў бы ў сэрцы сум на Беларусі,
я Украіну б роднаю назваў.”*
– радкі з майго “львоўскага” верша.

Ф. Скарына і Латвія

1210 год. Паміж РЫГАЙ і Полацкм быў падпісаны “Вечны мір”.

1465 год. Палачане ў Дагаворнай грамаце пісалі “почестлівым і мілым суседам нашым, прыяцелям чэстным і мілым”, пасылалі паклон прыяцельскі мяшчанам рыжскага места. Вядома, што ў Старой Рызе існавала “кантора” купца Лукі Скарыны.

1929 год. У рыжскім часопісе “Domas” (“Думкі”, №6-7) быў надрукаваны на латышскай мове “Кароткі агляд старадаўняй беларускай культуры і літаратуры”. Аўтар даследавання – Матыльда Езавітава. Пераклала яе твор на беларускую мову рыжанка Ніна Янсэ (Панізньнік). Апрацоўка тэксту і спасылкі Сяргея Панізньніка. У аглядзе згадваецца: *“Ф. Скарына ўсё сваё жыццё ахвяраваў свайму народу – для навуковага ўздыму беларусаў, каб яны пры сваім узроўні адукацыі, ведаў, сваім*

розумам, памкненнямі ішлі поруч з прадстаўнікамі навукі і культуры тагачаснай Еўропы”.

1932—1933 навучальны год. Адбыўся першы выпуск навучэнцаў Рыжскай д-ра Францішка Скарыны гімназіі Таварыства беларускіх вучыццалёў.

1957 год. У зборніку “Из истории медицины” (Рига. Из-во АН Латвийской ССР) надрукаваны артыкул «Жизнь и деятельность доктора медицины Франциска-Георгия Скорины». Аўтар – вучоны-медык Сяргей Аўрамавіч Верхратскі (20.X.1894 – 23.II. 1988, Івана-Франкоўск).

1979 год. Рыга. Прэзідэнт Латвійскага клуба медальернага мастацтва Яніс Струпуліс стварыў серыю медалёў “Беларускія гуманісты XVI—XVII ст.ст.” з выявамі Францішка Скарыны, Сімяона Полацкага, Васіля Цяпінскага, Сымона Буднага, Мялеція Сматрыцкага.

*Плынь крывічоў знайшоў.
Вярнуў Купалу ў Рыгу.
Скарынаўскую крыгу
направіў да крыжоў...
Ён Граматы гартае
з бязмежжа рубяжоў, -
і з Янкам нарастае
наш балца-крыўскі шоў.
2.VI.2017 г.*

12-13.XII.1990 год. Рыга. У Латвійскім таварыстве беларускай культуры “Сьвітанак”, заснаваным Вячкам Целешам, адзначалі 500-годдзе Францішка Скарыны. “Скарынаўскія чытанні” прайшлі ў Латвійскім універсітэце, урачыстае паседжанне – у Музеі гісторыі медыцыны імя Паўла Страдыня і падоўжана ў Доме культуры прафсаюзаў, а таксама ў гатычнай залі былой Малой купецкай гільдыі. Удзел прынялі В. Чамярыцкі, С. Кузняцоў, В. Целеш, Я. Лецка, С. Панізьнік, Г. Дзягілева, Т. Мархель, фальклорны гурт “Купалінка”. Аздоба сустрэчы – карціна Вячкі Целеша “У лекарскіх навуках доктар”. Па нашай просьбе быў вынесены з архіву партрэт Ф. Скарыны мастака Талывалдыса Страўтманыса (6.XI.1922 – 17.IX.1955).

1990 год. Рыга. Святкаванне, прысвечанае 500-годдзю беларускага першадрукара, мысліцеля Ф. Скарыны арганізаваў Латвійскі фонд славянскай пісьменнасці і славянскіх культур. Былі запрошаны музыкі з Віцебска, Гродна, Мінска.

*Партрэт Ф. Скарыны латышкага мастака Талывалдыса Страўтманьса
(на ганку Музея гісторыі медыцыны. Рыга. 1990). Фота С. П.*

10.01.1991 год. Рыга. На выставе Валерыя Дзевіскібы ў Доме работнікаў мастацтваў былі высока ацэнены яго работы, прысвечаныя М. Гусоўскаму, Ф. Скарыне, Ф. Багушэвічу, М. Клеафасу Агінскаму, К. Каліноўскаму. У Нацыянальным Цэнтры Сучасных Мастацтваў (Мінск, 24.09.2019) Мікола Купава адкрыў выставу Валерыя Дзевіскібы (25.XII.1943 – 19.X.2001) пад назвай “Абуджаны анёл Валерыя Дзевіскібы”.

2017 год. Даўгаўпілс. Па ініцыятыве Даўгаўпілскага цэнтра беларускай культуры, які ўзначальвае Жанна Раманоўская, у Латгальскай цэнтральнай бібліятэцы прайшоў Літаратурны форум “Кніга жыве”, прымеркаваны да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання і Дня беларускага пісьменства. Была падрыхтавана кніжная выстава, прысвечаная Францішку Скарыне.

У 2020 годзе Вячка Целеш выдаў манаграфію “Беларускія мастакі ў Латвіі. 1920—1990”, дзе распавёў пра партрэты Ф. Скарыны, створаныя Пётрам Мірановічам. Прывёў такі цікавы факт: 5—27 верасня 1970 года ў Брукліне, у зале Беларускага Грамадскага Цэнтра праходзіла выстава 34 карцін Пятра Мірановіча. Ініцыятыва Беларускага Інстытута Навукі і Мастацтва. Да партрэта Францішка Скарыны далучыліся там воблікі Я. Купалы, Н. Арсенневай, Ф. Кушаля, Л. Сапегі, К. Каліноўскага, П. Крэчэўскага. Сам Вячка Целеш аўтар карцін “У лекарскіх навуках доктар”, 1990 года, і “Скарына ў Рызе. Першыя крокі ў свет”, 1993 года.

У 1990 годзе мне пісала Мірдза Абала—доктар філалагічных навук, даследчыца гістарычных і літаратурных сувязяў, прэзідэнт Латвійскай асацыяцыі беларусістаў: “Дзякуй за “Падарожную кніжку Скарыны”. Калі ўбачыла яе, мільганула думка: вось

і я іду шляхам Скарыны, вось і мне падарожная кніжка! Шляхам Скарыны ў пераносным сэнсе – у Беларусь прывёў мяне ён, Скарына!” Мірдза Абала ў 1967 годзе была запрошана ў Полацк на святкаванне 450-годдзя беларускага кнігадрукавання. У 2001 годзе яна была ўзнагароджана Медалём Францішка Скарыны. Даты жыцця Мірдзы Эдуардаўны: 23.ІІ.1923 – 24.ІІ.2007.

Ф.Скарына і Беларусь

*Ішлі мы ад Скарыны да Купалы.
Ідзём мы ад Купалы ў новы дзень.
А ты ўсё ўглядаешся: “- Нас – мала?”
Ўздыхаеш: “- Хоць бы так, як у людзей...”*

У “Слоўніку беларускіх гаворак паўночна-заходняй БЕЛАРУСІ і яе пагранічча” слова “скарач” азначае кавалак палатна з заплеценымі канцамі. Скарачыкам называлі акрайчык хлеба на сталё.

У суседзяў: скарэнэ – мятлюжок; скарыенс – дотык; скарыніс – рушнік з махрамі...

Францішак Скарына пра свой твор:

“У Бібліі пачатак і канец усёй існай мудрасці! Толькі праз яе можна спасцігнуць Бога – Уладара! У гэтай кнізе – усе законы і правы, якімі карыстаюцца людзі ў зямным жыцці! У гэтай кнізе ўсе лекі душэўныя і цялесныя разам знойдзеце!”

1972 год. У МАГІЛЁВЕ праходзіла выстаўка кніжных знакаў мастака, мемуарыста Яўгена Міхайлавіча Ціхановіча. Даты яго жыцця: 25.ХІ.1911 – 5.07.2015. Ён стварыў экслібрысы з партрэтамі Янкі Купалы, Якуба Коласа, а Францішка Скарыны – паводле гравюры з “Бібліі” Першадрукара.

Верасень 1987 года. У Полацку на ХІУ Скарынаўскім свяце кнігі выступілі Г. Бураўкін, С. Законнікаў, В. Аколава, І. Стадольнік, У. Ліпскі, І. Жарнасек, А. Пісьмянкоў, А. Жук, Н. Гальпяровіч, С. Панізнік, Г. Дзмітрыеў, Г. Кірылаў, А. Савіцкі, Л. Прокша. Чаравалі прысутных работы мастакоў А. Марачкіна, А. Шатэрніка.

Чэрвень 1988 года. Скарынінскае свята кнігі ў Віцебску. Сваё слова прамовілі В. Іпатава, Р. Барадулін, С. Законнікаў, В. Блакіт (Болтач), Л. Дайнека, С. Панізнік, У. Папковіч, М. Мятліцкі, Д. Сімановіч...

*Віцебск, чэрвень 1988. Скарынінскае свята кнігі. Каля партрэта Першадрукара -
М. Дзялец, І. Навумчык, У. Грыгор'еў, В. Грышановіч, В. Блакіт (Болтач),
Р. Барадулін, С. Законнікаў, Л. Дайнека, У. Папковіч, М. Мятліцкі,
Д. Сімановіч. Перад мікрафонам — В. Іпатава. Фота С. П.*

2—4 сакавіка 1989 года. Дні беларускай культуры, прысвечаныя 500-годдзю з дня нараджэння Францішка Скарыны, праходзілі ва Ушачах, Пуцілкавічах, на тэрыторыі мемарыяльнага комплексу “Прарыў” (вёска Паперына). Удзельнікі: П. Петрашкевіч, І Стадольнік, І. Жарнасек, Г. Тумас, С. Панізьнік, А. Салтук.

1990 год. У Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Францыска Скарыны створана Аб'яднанне сяброў чэшскай і славацкай культур. Старэйшы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтру Уладзімір Сакалоўскі ў 1991—1994 гадах падрыхтаваў да выдання на нямецкай мове каментары да “Бібліі” Ф. Скарыны, “Катэхізіса” С. Буднага, “Евангелля” В. Цяпінскага. Даты жыцця кандыдата філалагічных навук, перакладчыка, даследчыка беларуска-нямецкіх сувязяў: 4.УІІ.1930 – 20.УІ.2013.

1992 – 1994 гады: мая праца ў Нацыянальным навукова-асветным цэнтры. Вось які сімвалічны дыплом быў мне ўручаны: “*Творчы калектыў-арганізатар Нацыянальнага навукова – асветнага цэнтру імя Францішка Скарыны выказвае Вам глыбокую ўдзячнасць за тое, што Вы існуеце на свеце, пішаце, рухаеце ўперад скарыназнаўства, натхняеце нас на новыя подзвігі цудоўнымі вершамі і глыбокімі даследамі. Дырэктар Цэнтру А. Мальдзіс*”.

20.X.1992. Міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь П. Краўчанка выступіў на адкрыцці мемарыяльнай дошкі ў гонар Францішка Скарыны ў Падуанскім універсітэце. Урывак з даклада: *“Ён, на сутнасці, удыхнуў у знясіленыя душы веру ў НАЦЫЯНАЛЬНАЕ АДРАДЖЭННЕ, зрабіў усё, каб людзі адчулі сябе НАРОДАМ, БЕЛАРУСАМІ”*. P.S. У Падуі, у адной з аўдыторый універсітэта ў 1940 годзе вывешаны партрэт Ф. Скарыны ў выкананні італьянскага мастака Ждэнама даль Форна.

1990 год. Мінск. “Юнацтва”. Выдадзена “Падарожная кніжка Скарыны”. Укладальнікі С. Панізьнік, В. Дышыневіч. Прадмова В. Чамярыцкага. Зборнік прысвечаны 500-годдзю беларускага першадрукара. Для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту.

1994 год. Мінск. “Юнацтва”. “Слаўны сын Беларусі: кніга пра Скарыну”. Укладанне і пасляслоўе С. Панізьніка. Прадмова А. Мальдзіса. Для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту.

5-6.IX.1995. На Скарынаўскіх (Полацкіх) чытаннях прайшла міжнародная навуковая канферэнцыя “Полацкая зямля як сацыякультурная прастора ўзнікнення і развіцця беларускага этнасу і нацыянальнай дзяржаўнасці”. З абвесткі: “Полацкая артэрыя (Баляслаў Брэжга – даследчык адносінаў палачан і латышоў) - тэма выступлення Панізьніка Сяргея, паэта”. Б. Брэжга (12.IV.1887 – 30.IX.1957) - латышскі гісторык, архівіст, археограф, археолаг, палеограф, філолаг. Працаваў загадчыкам Віцебскага губернскага архіўнага фонда. У 1925г. пераехаў у Латвію.

1995, верасень. У Тураве - свята беларускага пісьменства і друку. Каля помніка Скарыны выступалі Г. Кірылаў, Н. Гальпяровіч, І. Стадольнік, С. Панізьнік.

9-12.IX.1997. У Полацкім музеі кнігадрукавання прайшлі III-я Скарынаўскія чытанні, прысвечаныя 480-годдзю падзвігу Ф. Скарыны, пад назвай “Скарынаўскія традыцыі на Падзвінні”. Выступілі госці з ЗША, Польшчы, Чэхіі, Літвы, Расіі. “Новыя штрыхі да характарыстыкі жыцця і дзейнасці Францішка Скарыны” – тэма выступлення Сяргея Панізьніка, пісьменніка, вучонага сакратара Літаратурнага музея Янкі Купалы”.

2014. Упершыню ў Выдавецкім доме “Звязда” быў выдадзены зборнік “Францыск Скарына на мовах народаў свету”. Цытата з інфармацыі ў 2019 г. Алеся Карлюкевіча, яго укладальніка: *“4-е выданне анталагічнага характару зборніка “Францыск Скарына на мовах народаў свету”, які ўключыў пераклады з легендарнай прадмовы Першадрукара да кнігі “Юдзіф” на 70 моў, у тым ліку – і на беларускую Алесем Разанавым, Іванам Саверчанкам, Сяргеем Панізьнікам”*.

З выказванняў пра Скарыну

“Гэтыя кнігі Вялікага Беларуса ўспрымаюцца сёння як самая дарагая нацыянальная рэліквія, як духоўны скарб, нацыянальная святыня, як сімвал усёй тысячагадовай беларускай культуры.” (Ксёндз-магістр Уладзіслаў Завальнюк)

“За Скарынам стаіць яшчэ нераспазнаны да канца свет яго разнастайнай дзейнасці і ведаў, але тое, што мы спясягнулі, што дайшло да нас і да чаго мы прычыніліся, ужо дазваляе нам падаць руку роўнасці ўсведамленай і культурнай Еўропе.”

(Вячаслаў Адамчык, 12.07.1989; Сяргею Панізніку для зборніка пра Скарыну).

*...***...*

*Скарына раскрыліў дзверы --
уславіў прасторы Полацка.
Яго Запаветы Веры --
каб Ласкаю кніг
напоўніцца!*

*...***...*

*... О, Беларусі аконца - праменніца!
Гляньце, суседзі,
не толькі на Аз,Букі, Ведзі:
пазнаеце кнігі Скарыны
на беларускай планеце...*

Прага. Градчаны. Да помніка Францішку Скарыну прыйшлі з паклонам Сяржук Доўгушаў і Сяргей Панізнік. 28.X.2013.

З маіх публікацый пра Францішка Скарыну

*На Гржбітаве Альшанскім не змаўкае
гуканне Прагі.
Памяць не чакае:
І ў Полацку радок магу стварыць,
па-чэшску са Скарынам гаварыць.*

- 1.Традыцыі Скарынінскага братэрства. “Літаратура і мастацтва”. 11.04.1967.
2. Druha vlast Frantis*ka Skoriny. Praha. “Slovo”, 26.09.1972. Bohumila Novakova (перакладчыца).
3. Рэха над скляпеннямі Страгава. “Голас Радзімы”. № 47, снежань 1974.
4. Дар усяму свету. “Вячэрні Мінск”. 27 мая 1977 года. С. Папар.
5. Скарына ў Рызе. “Голас Радзімы”. №9. 1.03.1979.
6. У звясененым Полацку. “Голас Радзімы”. 24.05.1979. С. Папар.
7. Чэст працы, соўдруг Жыдліцкі! (Штрыхі да партрэта перакладчыка). “Літаратура і мастацтва”. 25.09.1987.
8. На цеціве рэха... Да 500-годдзя Ф. Скарыны. “Чырвоная змена”. 16.12.1989.
9. ПО – ЛА – ЦАК ! “Чырвоная змена”. 4.05.1993.
11. Пражские мотивы с белорусским акцентом. Сергей Панизник, заместитель председателя общества «Беларусь – Чехия»/. «Вечерний Минск». 4.12.1995.
10. Прага – беларуская Мека? Сяргей Панізьнік – намеснік старшыні Рады таварыства “Беларусь - Чэхія”. “Голас Радзімы”. №29, 3.08.1995.
12. Родны чалавек у Празе (В. Жыдліцкаму – 65). “Наша слова”. №15. 10.04.1996.
13. Скарынін сын з Полацка. “Книга и мы”. №31. 1996.
14. а) Сустрэчы ў златай Празе. Сяргей Панізьнік; б) Па скарынаўскіх мясцінах. (Міласлаў Зіма, Прага). “Кантакты і дыялогі (Інфармацыйна-аналітычны бюлетэнь”. №4, красавік 1996.
15. Пачуў і ўзвысіў (Пра Іларыёна Свянціцкага). “Наша слова”. № 14. 1996.
16. У гусіцкай Празе. “Літаратура і мастацтва”. 8.08.1997.
17. Не шукайце красу за морам. “Краязнаўчая газета”. №20, май 2013.
18. Пад сонцам маладзіковым. “Краязнаўчая газета”. №46, снежань 2014.

Р.С. У артыкуле “Францішак Скарына і яго імя” (1990 г.) я нібы пакляўся на яго “Бібліі” быць верным і чэсным перад сваёй Бацькаўшчынай – “...і асабліва з тае прычыны, што мяне літасьцівы Бог з гэтае мовы на сьвет пусьціў”.

*Распавёў Сяргей Панізьнік,
узнагароджаны Медалём Францішка Скарыны ў 1991 годзе.*

Сяргей Панізьнік: Вершы-прывячэнні Францішку Скарыну

*“Каб мы ўсялякага труда й скарбаў для наспалітага
дабра й для Айчыны свае не шкадавалі...”*

Партрэт Францішка Скарыны мастака Валерыя Дзевіскібы

Малітва Скарыны

Во гэтаксама, як дзічына:
на дальні выбегла лужок,
а прызнае сваё лаўжо;

як птушачка: з-пад аблачыны
палі, разлогі аглядае,
а ведае сваё гняздо
ў траве высокай і густой;

як рыба: ў касяку гуляе;
плыве да берага чужога,

а чуе схоўныя віры;

як пчолы: ў полі да пары,
а ворага ля іх парога,
вулей баронячы, зваююць, -

таксама й людзі: да зямлі,
дзе ўзгадаваныя былі,
дзе Бог ім сэрцы акрыліў, -

любоў вялікую мілуюць.

6.XI.2009

Запаветы Скарыны

*“Усялякае Слова, Богам натхнёнае, - карысна!
Яно вучыць, выкрывае, выпраўляе і карае!”
Францішак Скарына*

Прыходзіць час, харошыя сябры,
з крыніцы
нашых продкаў
прычасціцца.

У ёй звіняць іскрыначкі зары
і будучыня Бацькаўшчыны сніцца.
Таму запавяшчаю, дружбакі,
жывыя струны абуджаць у сэрцы.
Збірайце вы ў дзівоснае вядзерца
айчынныя імёны і вякі!
Вы маеце Дзяржаву – школьны клас,
а ў ім
нібыта піраміды,
парты...

Вы – заўтрашні народ.
Пакажа час
хто тут вучыўся ўдумлівы, упарты.
Калі развееце
стагоддзяў дым,--
адкрыю скарбы старажытных ведаў:
у роднай мове – тайны заветаў,
чароўны ключ --
у Слове залатым.

**Павяленнем, працаю
і выкладам...**

*“Каб мы... усялякага труда і скарбу
для паспалітага добра
і для айчыны не шкадавалі...
Эгрэгіус* Францішак Скарына*

Слаўлю, гордыя словы,
незгасальны ваш лад!
Наглуміліся з мовы
каля тронаў, палат, -
а яе не скарылі,
бо на вуснах цвіла
і нашчадкаў Скарыны
у паход павяла.
Ні пагрозных указаў,
ні завейных магіл,
ні пякучай абразы,
ні бяздомнай тугі
не збаяліся словы, -
бо з аховай жылі...
А знішчальнікі мовы
палыном параслі.
З намі гордыя словы
назаўжды, назусім.
І Скарыны
прадмовы -
перад светам усім.

1995; 28.07.2017

**Эгрэгіус (egregius) на лаціне – шаноўны, слаўны.*

Скарына, бывай...

Як маці ўсіх добрых размоў –
суцешная кніга; Скарына,
бывай: я вярнуся дамоў
і за Цябе, і за сына.
Ты ж зелле нясі каралю,
гаючымі травамі ўвіты.
... Ля Полацка, у зямлю
вярбовы калок быў убіты.
Разросся. Да балышакоў,
як волаты, дрэвы ступілі...
Пытаю праз далеч вякоў:
- А мы вось, як Ты, ці любілі?

... Выгнаннік. Ды ў сэрцы зямлі
пульсуе радок Твой раскуты.
Без бацькаўшчыны, без сям'і
стаяў перад чарай атруты.
Любіў... Не адразу кароль
вярнуў сыну бацькоўскія спадкі.
Ад Прагі да Полацка – золь.
Праз восень лячу без аглядкі.
А мы вось, як Ты, ці любі...
...Пад роднымі зорамі, небам
любоў стала пылам ці хлебам,
ці, можа, атрутай – і пі?..
Ад Прагі да Полацка – снег.
Па развітанні ў трывозе
на бераг прыдзвінскі я бег:
ты ж – тут. Пры вялікай дарозе.

Хачу Айчынай звацца я!

Насельніцтва – не нацыя,
але чуваць вібрацыя:
народу трэба змога,
каб сцвердзіўся й нябога.

Калі ж падлічваць строга
электарата гузікі, -
абшар зусім не вузенькі.
Раскрыльваюцца вусенкі:
- Нас многа, многа, многа
ля роднага парога.
Гулагамі-ліквідамі
галовы нам раскідвалі.
Сціраліся і гены...
Не зніклі пад страхоццямі
і жарабкі з аброццямі,
ля іх – абарыгены.

Бо з руні атуросткавай
па-над біблейскім востравам
гула Пчала Скарыны:
- Хто хоча – вецер зменіцца;
Купалле—вам асмеліцца
і выбрацца з адрыны...

Хачу Айчынай звацца я!
Вунь для сустрэч – дарога.
Нас на гасцінцы многа:

не знікла папуляцыя.
Таму Скарыны Грацыя,
нгатхняючы любога,
высвечвае: - Вы – нацыя!

...Абліччы нашы мацае:
- Вас многа?
- Так, нас многа
ля Праведнага Бога!

2016

Літара Тура

Едзьце, сваты, дамоў,
Не гудзьце нашых двароў.
Нашы двары пагудзіце, -
Самі ў лесе заблудзіце. *

Я знаходзіў ашчэпы ад варажскага стойла.
Радаводныя сагі і гучальныя руны -
Не папсовае пойла.

Горды: музыка кельтаў леглаў ў гукапіс гудаў...
Я знаходзіў у гудзьбе валачобныя песні.
Не згублю. Не забуду.

А дзе літараТура? ** О, знайшоўся ў Кірылы ***
Знак, што й наша культура узлятала на крылах,
І не толькі амура.

Быў і ў Літары голас. Ёсць і нацыі пролаз:
Вунь Скарыны Скульптура -
Нібы Літара Тура!

* 3 песні, запісанай ад Адэлі Панізьнік на хутары Бабышкі ў 1968 г.

** Тур – вярышынны бог у скандынаваў. Тур – летапісны князь тураўскі, брат Рагвалода полацкага. Тапонім з каранем “тур” распаўсюджаны ў Беларусі.

*** Кірыла і Мяфодзіў – стваральнікі славянскай азбукі.

28.05.2013

Для пасада і прастола

“І сказаў Бог:--Хай будзе цвёрдзь пасярод вады...”
Прысвячаецца прысутнасці Францішка Скарыны ў Рызе.

Францішку ёсць ратунак -
ад крывічоў рыштунак:
ганок*! Ён абміне
парогі на Дзвіне.
Для płyтагонаў “крэслы” * -
выпрабаванне: рэзва
прабіцца да рыгва***.
У Рызе іх царква.
Для “Бібліі” агляды:
Вялікадні, Каляды...
Тут з Божаю хвалай
Скарына: Родны, Свой!
“Сьвітанку” ўверх – прыступкі.
Вунь з “Пеўнікам” **** - галубкі...
Вядзе Скарына нас
у Храм, дзе вечны Час.
Вунь Целеша ***** вітрыны
з партрэтамі Скарыны...
Не, крыжакі не спяляць
агучаную памяць.
Для нас Даўгава-жыла
пасада наваражыла!
Зноў па сухой вадзе
ў латышскай грамадзе
Скарына нас вядзе.

*Ганок – плыт. ** “Крэсла” — парог. ***Рыгва – вусце ракі.
****Над Домскім саборы флюгер у выглядзе пеўня: сімвала сьвітанку і пільнасці.
***** Вячка Целеш – аўтар некалькіх работ, прысвечаных Першадрукару, чые
продкі былі ў спародненні з Рыгай. “Сьвітанак” – заснаванае Целешам
Латвійскае таварыства беларускай культуры.

28.04.2013; 18.07.2017

Павучанні Палачаніна

*Не многім учыцелем бываці,
але болей умеці язык свой справаваці...
Францішак Скарына*

Мая парада, светлыя сябры, -
лагодным словам смела прычасціцца.
Бо сам я мітусіўся да пары,
скакаў, як тая – восенню – сініца.
Прыходзіць разуменне спакваля.
Мне сорамна было між добрых людцаў
да мовы акалелай прыгарнуцца,
сказаць, хто я і дзе мая зямля...
Таму і зычу шчыра, сябрукі,
жывыя струны абуджаць у сэрцы, -
бо на яго намотваць давядзецца
балюча-ачарсцвелыя вякі.
А гэтая работа, знаю сам,
не да спадобы розным маралістам...
...Яшчэ і сёння ў Менску многа свісту.
Я ж зычу Волю чыстым галасам.
З нас кожны несмяротны толькі тым,
што ёсць Айчына – мацярык для Ведаў.
Прыслухайцеся вы да запаветаў,
дзе кожны кліч належыць маладым.

І хай пачуе
Бацькаўшчына
ўздым!

1989; 2017

Доктар лекарскіх навук

Ведаў клятву Гіпакрата
доктар лекарскіх навук -
наш Скарына. Даў багата
зелля са сваіх ён рук.

Не пагасла ў нас гарэнне
любамудрага жыцця.

І яго “Дабраславленне”
прарастае з небыцця.

Як пазбавіцца ад ліха, -
даў і мне ён свой рэцэпт:
у яго біблейскіх кнігах –
мовы полацкай акцэнт.

Каля Влтавы мне сустрэўся

ясны прывід земляка, -
і “Арс лонга віта брэвіс” *
паўтарала з ім рака.
Ля Дзвіны спаткаў – з намерам
перадаць свой дабравест:
“Ін поэтыс нон Гомэро
солі локус эст!” **

* “Мастацтва вечнае, жыццё кароткае” - афарызм Гіпакрата.
** “Між паэтаў не толькі Гамэру ёсць месца пад сонцам”.

На радзіме Кнігі

У Празе не да сну:
зямная вось скрыгоча...
Да Стрэчання
ідзе вясны прамень.
Скарына, стань вышэй!
З табою хоча
пражак сустрэць
над Беларусыяй дзень.

Пабагацею тут
не толькі на сустрэчы.
Паверыцца: Грамніцы аддадуць
русіна Сімяона
спадкі-рэчы, -
іх выраі ў падкрылкі
упрадуць.

Пад Полацкам на рунь
асядзе золь адчаю.
І з дзюбачак
птушыная радня
павыпускае
ўсіх вякоў маўчанне...
І мёртвая не ўзыйдзе цішыня.

У Празе не да сну.

Пражскія прыпавесці

*У ёй сапраўды ёсць дух – разумны, разважлівы,
сціплы, даступны, рухомы, несапсаваны,
сапраўдны, салодкі, чысты, сталы, добры!
І ўсімі астатнімі цнотамі мудрасць надзелена!*

*Францішак Скарына. З прадмовы да кнігі
“Прыпавесці Саламона”. Прага. 1517 г.*

Чакаю Прагу – вуснамі, радкамі...
Яна расце крыжамі-чаранкамі,
Градчанамі і Кралаўскай Заградай.
Чакаю Прагу – прагнаю і радай.

Гукаю Прагу. Прага боль салодзіць.
Там бел-чырвона-белы сцяг на лодзі
плыве па Влтаве. Пешкі зробіш крук, -
пачуеш і Пагоні ціхі грук.

На гржбітаве Альшанскім не змаўкае
гуканне Прагі. Памяць не чакае:
і ў Полацку магу радок тварыць,
па-чэшску са Скарынам гаварыць.

А ласка – ў Празе. Прагай аблачоны, -
я нарачны яе і нарачны.

Жнівень. Спас. Знічка

Скарына Працу падарыў
не жніўню – Спасу.
Адратаваў, а не скарыў
зямлі акрасу.
Плыў у Дзвіну я з ручая.
Было мне вузка...
Гартаю “Біблію...”. Чыя?
Чытаю: “...руска”.
Ці з веры рускае мой хрост,
ці з веры рымскай, -
на доўгія вякі быў пост
зямельцы крыўскай.
Ліцьвінам быў я, быў рабом
расейскай сілы...
Мне б сёння вольнасць піць нагбом!
Ды не ўпрасілі:
пячэ мой згорблены хрыбет

(як шрыфт – старонкі)
не, не свабоды заповіт,
а лёд палонкі.
Палон палонкі і ярма
вякі паскручваў...
Апроч Скарыны і няма,
хто б сэрца мучыў
і выпраўляў знямелы лёс
на ўзвышша Роду, -
каб смела беларускасьць нёс,
жыў не ва ўгоду.
Ахвярны Спас, Апостал – быў?
“- Да Влтавы збочыў...”
А ў Палату глядзяць наўздзіў
Скарыны вочы:
з іх знічка рысу правяла -
слязу – у жнівень...
Няхай паболей святла
на нашай ніве !
1995

Карлаў мост

Дзе б ні зыбаўся на кладцы, -
а ўдалося паўглядацца
у лагоду навырост:
з Прагі ў Прагу – Карлаў мост.

Тут Скарыны след, Купалы
атуляў лісток апалы...
Той, хто смелы, йшоў наўпрост.
Мост Еўропы – Карлаў мост.

Беларус прасіў там гожа:
- Ад Скарыны, светлы Божа,
растаропы дай і нам
шлях масціць, узвоньваць Храм, -

каб не быць чужою мытняй,
паласою падкапытняй...

... Чула Свіслач вежаў тост :
- Баларусь! На Карлаў мост!

Роем створаны Край

Скарына – Айца іскрына:
яго пасада – Айчына,
продкамі вылучаная,
нашчадкамі вымашчаная, -
вымучаная, зашчабятаная, -
абетаваная!
Не растайная – наканаваная,
вылюдкамі не здратаваная.
Для Будучыні падрыхтаваная, -
каб і мама пры нараджэнні новым
дзяціне аддала пялюшкі – Словы:
на ловы Мовы.
Грай, Рай! Акрайчыкам не карай:
Радзіма – роем створаны КРАЙ.
Хай лашчыцца небакрай,
шчакоча галінкамі гай...
Кожны айчыннік – Ведаў ратай:
з ім зёлкі Скарыны ускідвае Май
на мары*, -
каб скарбамі з-пад аблачыны
напаўнялася аж да лагчыны,
да гасцінцаў-дарог
Спадчына!**
І над матулінымі рушнікамі
з узнятымі для прычасця рукамі
заўсміхаецца Бог.

* *Мары – навозка продкаў.*

** *Францішак Скарына ў 1520 г. заснаваў у Вільні першую ва Ўсходняй Еўропе друкарню, дзе ім былі выдадзены кнігі ў 1522 і 1525 гадах.*

Удажджаваны Вавель

Над Польшчаю – дажджоў аблавы.
Прыпынак у сталіцы славы.
Скульптуры Вавеля... Выявы
неачужэлыя і мне.
Тут сам Ягайла ў вечным сне -
у саркафагу, бы ў чаўне.
Калі б ішоў Францыск Скарына
залеўнай гэтаю парой, -
змакрэла б гордая чупрына,
не стаўбурылася б гарой...

Нібыта Ной, лічу я ў морак
бажніцаў зыбкія кліны.
З іх землі наша відны?
З іх азваюцца мне хорам
і беларускія сыны.
Змакрэлі гордыя званы.
Але варушацца й яны...
Так многа конных, многа пешых
тут угербована людзей.
У ліхтарах бліскучы, свежы
каронны Вавель мае вежы...
...Скарына ў кракаўскай відзежы
да новых
 быў гатоў
 падзей.

Радаводная зямля

Беларусь! Тут спараджалі
людзі свой прытульны лёс.
І Майсей свае скрыжалі
праз палынны край пранёс.

Беларусь! Ты ўся сагрэта
Радаводамі святла.
І гара ад Магамета
праз канавачкі прайшла.

Беларусь! Адвеку слаўны
быў тут уніі спарыш,
бо католік, праваслаўны
мелі спараднення Крыж.

Будзе сёння і пасля,
як Скарыны Кніга-бохан,
Беларусь для ўсіх пад Богам -
веры-любасці зямля.

22.04.2008; 5.05.2017

Пра Вяртальны шлях прамаўляе Скарына

Шлях нашых продкаў -
над ноччу маёй вартоўнай.
Слухаю вейкамі, вуснамі.
Я час пазнаю навобмацак...

Прага раскошная
ўчора збірала гатоўна
дзіўнага госця ў дарогу
далёкую – ў Полацк.

Дбайна рыпелі вазы,
ўгінаючы землі Еўропы.
І падпадалі пад колы
вячэрнія цені і золакі.
Будзе так: з Прагі
вярнуся дадому таропка
з кладам, каштоўней
купецкага срэбра і золата.

Кнігі пачнуць перапісваць,
а дзесьці – панішчаць.
Мяне ўзнагародзяць чужыя,
а ганьбіць пачнуць суродзічы.
На Старамесцкія шпілі
мой Ветах стагоддзі наніжа:
з герба на неба
крывіцкае сонца выводзячы.

...Сціхла рыпенне.
Не чуюцца шоргаты кніжак.
З ночы вартоўнай
ціхутка вярнуўся дахаты я.
Вільню і Полацк
бачу з-пад промняў увішніх...
Бібліі шлях – даўні шлях
нашых продкаў нагадвае.

1995

Першаптах

*Прысвячаецца 505-годдзю
Францішка Скарыны*

Уздываюцца кнігаў крылы:
на стагоддзі у кніг размах.
Светлы вырай пачаў Скарына -
дальназорны наш Першаптах.

З кнігай роднаю падростаў я
і тэўтону казаў: - Не руш
ты ахоўніцу Небакраю
і збіральніцу нашых душ!

З кнігай знішчыць нас не ўдалося.
Веру кожнаму ў ёй радку
пра крывіцкае узкалоссе
на Скарынаўскім мацерыку.

Птах вярнуўся. У ціхай стоме
на гучальнай стаіць вярсце.
З мудрай кнігай у родным доме
юны родзіч яго расце.

1995

У краіну сінечы

А ёсць у цябе канверты
Без маркі, без подпісу?
Дай адзін мне, блакітны.
Напішу на ім адрас:
“Беларусь. У краіну сінечы...”
Айчыннікі з далоняў асвечаных
Клалі першыя гарады,
Збіралі майстроў на вечы,
Пасылалі Скарыну
Прыроднаю моваю
Першую кнігу стварыці...
Паўставалі ў навалу браты.
Срэбныя коні імчалі
І шаблі, таксама срэбныя,
Сінь напалам калолі.
Сцякала яна палянамі.
Таму ля бароў крамянёных
Столькі азёраў плешчыцца.
Над імі гудуць стагоддзі.
Па Кнізе вазьмі ад кожнага, -
Прыпамінамі свет напоўніцца.
10.03.1966 Львоў

Волат Беларусі прамаўляе

Нёс Гісторыю Груган.
Зачапіўся за Курган...

Сто стагоддзяў пралілося.
Мне збіраць іх давалося.

Вось дзе праўда залатая:
Беларусь – не маладая!
Ёсць, хто Полацак узнёс
Аж да саменькіх нябёс!

Я, Скарына, стрэсці змог
З галавы струхнелы мох.
Эх, злічыць бы курганы,
Бо спрадвечныя яны.

І ля іх не ўсе палацы
З патускнелаю слязой...
Дзеткі, чым па парку шляцца, -
У мяне лепш запытацца:

Дзе знайсці стагоддзі грацый
Са Скарынавай красой?
Адкажу: - Па ўсёй акрузе
Нашай любай Беларусі!
2015

Песня Снегавіка

Новы год пад елкаю
святкаваць прывык.
І таму завуся я –
Вольны Снегавік!

Я хаджу аколіцай:
- Скрып-скрып-хрусь...
У снягах запомніцца
наша Беларусь.

Ледавік—мой стойкі брат,
а Скавыш – свістун.
Сівер – гэта хітры сват:
майстра зімніх струн.

Сёстры ў нас: Круцеліца -
(днём не супыніць);
скача з ёй – Вярцеліца:
(і ў начы не спіць).

З імі я – Зімовы Грыб:
- Хрусь-хрусь-скрып...

Новы год з ігліцамі
пойдзе на пастой.
І з бяроз вам выльецца
Стрэчання настой.

А пакуль пад елкаю
з кнігамі – Франціш.
Для Скарыны Біблія -
Напрыстольны Крыж.

Крыж нясём - і моліцца
з намі Беларусь.
Новы год запомніцца:
- Скрып-скрып-хрусь...
2016

На Замчышчы

Ведаў Скарына летапіс
нашага роднага Полацка.
Веру яго заповіту:
кнігі і ласка – помняцца!
Дрэвы растуць – галінамі,
людзі растуць – Радзімаю...
Полацкімі хвілінамі
напоўненыя гадзіннікі.
Тут, на радзіме рода,
з самай дакладнай мераю
зверымся, дружа, вераю
з верай свайго народа.
36. Мацярык, 1985

Над вежамі Полацка

Над шэрымі вежамі Полацка -
сцяг інквізіцыі.
Лунаюць у небе літары,
пазначаныя на ім.
І калі растрапечыцца сцяг -
два словы суседзяць-мяжуюцца:
“С п а ч у в а н н е
і с п р а в я д л і в а с ц ь”.
1436 год.
Шыбуюць жабракі Дамініка,
лагодныя месіянеры,
госці Вялікага Княства,

будучыя праведнікі суда,
духоўныя продкаў наглядчыкі.
Спачуванне і справядлівасць:
іх манастырскія камяніцы -
у Мінску, Гародні, Віцебску, Полацку,
Дунілавічах, Мсціславе, Уле і іншых
мясцінах зямлі беларускай – паўсюль.
У 42 каменных мяшках - школах -
б’юць у лоб шкаляру, белабрысаму мальцу:
- Ты е р э т ы к!
Францысканцы ў Наваградку, Вільні,
ў Гальшанах, Гародні, Дзісне,
Пінску, Полацку і ў іншых мясцінах
зямлі беларускай – паўсюль.
С п а ч у в а н н е?
І тысячы вальнадумцаў
згараюць на вогнішчах.
С п р а в я д л і в а с ц ь?
І курчацца вокладкі
з індэкса забароненых кніг.

З-пад сонечных вежаў Полацка
попел стагоддзяў спадае -
на брук, на сляды Скарыны,
на нашу змагарную памяць.
“Спачуванне і справядлівасць”...
Якімі святымі маглі быць
гэтыя словы.

Зб.”Мацярык”, 1985

Піраміды

Ля падножжа у іх пяскі,
а вятрамі бакі аббіты.
...Беларусь! І твае вякі -
тыя ж самыя піраміды.
Колькі сілы сваёй аддаў
сын Скарынін для кнігі светлай...
Пірамідаю сам ён стаў -
за-па-вет-най.
Кліч каваў народ-валадар
і – касу на змагарную долю...
Разгараўся у кузні жар,
дзе Багрым каваў жырандолю.
Піраміды бяды... І зноў
да чацвёртага перабіты...

Прыраслі да жывых асноў
нашы брацкія піраміды.
Завяшчалі дзецям бацькі:
- На чарзе піраміды працы!
...Да крыніцаў завуць вякі
нагінацца нам, нагінацца.
Зб. “Мацярык”, 1985

Sergey Paniznik: For the Good and Happy Life of Simple Folk

(web-magazine “Kultura-Natsiya,” Issue 29, April 2022, 55-87, www.sakavik.net)

The writings of Sergey Paniznik are dedicated to the establishing and work of the first printing press 500 years ago in Vilnius by Francishak Skarina, concerning, more exactly, the years of 1522 through to 1552 when this Belarusian educator published the first printed books in the Grand Duchy of Litva. Paniznik’s article include F. Skarina’s biography, his presence in the world and in Belarus, Latvia, Ukraine and his poetry. Also included is a list of the works by the author of this article dedicated to Skarina as the first publisher of books. Following this, one will find poetry written by S. Paniznik in honour of Skarina as an educator. Photos from the author’s archive are included in the article.

Сергей Панизьник: Во благо и благополучие простого народа

(веб-журнал «Культура. Нация», вып. 29, апрель 2022, 55-87, www.sakavik.net)

Материалы Сергея Панизьника посвящены 500-летию открытия первой типографии в Вильнюсе Франтишком Скориной: с 1522 по 1525 год белорусский просветитель издавал первые печатные книги в Великом княжестве Литовском. Материалы включают биографию Ф. Скорины, присутствие Ф. Скорины в мире, в Беларуси, Латвии, Украине, стихи Ф. Скорины, а также список произведений автора, посвященных первопечатнику. За этими материалами следуют стихи С. Панизьника, написанные им в честь белорусского просветителя. Фотографии из архива автора.